

ŞİA'NIN İMAMETLE ŞEKİLLENEN İNANÇ ESASLARI

Emrullah FATİŞ
Yrd. Doç. Dr., Kilis 7 Aralık Ü. İlahiyat F.
temelislam@gmail.com

Özet

Bu makalemizde, Şia'nın İmamet inancıyla ilgili motiflerin onların diğer bazı inanç esaslarını nasıl etkilediğini inceledik. Bu motifler İmamiye Şia'sının belirlediği bazı inanç esaslarına ve ibadetlerine kadar girmiştir. Şia bu nazariyeyi inkâr edenlerin küfre düştüğüne inanmaktadırlar.

Şia'da devlet başkanı seçimle değil vahiyledir. Buna göre ilk halife Hz. Ali'dir. Vahiy ile atanmıştır. Bazı Şii kaynaklara göre, bu vahiyler elimizdeki Kur'an'dan silinmiştir. Vahiy ile atanma işi Muhammed Mehdi'ye kadar devam etmiştir. Şia'da Muhammed Mehdi'nin ölmediğine, kaybolduğuna, Mehdi olarak geri döneceğine inanılır. O giderken vekil imamları da tayin etmiştir. Böylece Şia, devlet başkanlığının belli kişilerin elinde kalmasını başarmıştır.

Şia'ya göre, hadislerin rivayet zincirinde masum imamın bulunması birinci derecede önem taşımaktadır. Bu yolla da imamet nazariyesini tehlikeden korumaktadırlar.

Anahtar kelimeler: Şiilik, Masum İmamlar, İmamet, Ehl-i Sünnet, Velayet, Velayet-i Fakih.

SHIA'S PRINCIPLES OF FAITH SHAPED WITH THE IMAMATE

Abstract:

In this article, we analyzed how it affects the İmamate Shiite's motifs related to imamate belief and the effects of these motifs on some other principles of their faith. These motives included Şia's some of the fundamentals of belief and also their worship. The Shia believe that those who denied these theories has fallen into kufr.

In Shiite the head of state is not by election but his selection is only possible by revelation. According to this the first caliph is holy Ali. According to some of Shiite sources, he has been appointed through revelation, these revelations had been annulled from Koran that we have. Status the appointment of revelation continued until the appointment of Muhammad Mahdia. According to the Shiite belief is believed that Muhammad Mahdi's not dead, and his disappeared, and he will return as the Mahdi. He had also determined the proxy imams when he was going. Thus, Shiite, has managed to remain in the hands of of certain people of the İmamate. According to the Shiite, participation of innocent imam in chain of hadith narrated have the primary importance. In this way they keep the theory of İmamate from dangers.

Keywords: Shi'ism, Infallible Imams, İmamate, Muslim Orthodoxy, Velayet, Velayet-e Faqih.

Giriş

İmamiye Şia'sı aslında İslam'ın temel ilkelerini kabul etmekte, bununla birlikte siyasi görüşlerinde farklılaşmaktadır. Bu farklılık şudur: Şia imameti itikadî ve dini bir zorunluluk olarak kabul eder. Biz bu makalemizde, İmamiye Şia'sının inanç esaslarının ayrıntılarına girmeyeceğiz; fakat bu inançlar içerisindeki imametle ilgili motifleri inceleme altına alacağız. Bu motiflerin ne oranda inanç esasları içinde yer aldığını tespit edeceğiz. Böylece masum imam nazariyesinin iman ve İslam'ın şartları ile ilgili maddeler içerisinde yer almasının arka planını anlamaya çalışacağız. Buna ek olarak da iman şartlarına masum imama inanma maddesinin eklenmesinde ne gibi bir fayda gördüklerini değerlendireceğiz. Böylece imamet felsefesini konu bütünlüğü içinde daha iyi anlamış olacağız.

Bazı Şii kaynaklarda imamete inanmayanlar tekfir edilmiştir. Yine ayet ve hadislerle delil getirilerek ilk halifelik sırasının Hz. Ali'ye ait olduğu tezi savunulmuştur. 12. İmam Muhammed Mehdi'nin kaybolduğu, sihirli bir güçle kurtarıcı olarak geleceği yönünde tezler üretilmiştir. Muhammed Mehdi'nin giderken vekil imamları da tayin ettiğine inanılır. Muhammed Mehdi'nin giderken yerine vekiller bırakması hangi sonuçlara hizmet etmiştir. Masum imam kökenli hadislere birinci derecede önem verilmektedir¹ Kısaca imamet nazariyesine neden bu kadar önem veriliyor, ulaştığımız deliller oranında bunu okumaya çalışacağız.

A. İmamet inancının etkilediği bazı inanç esasları

Şia'ya göre (Burada söz konusu olan Şiilik İmamiyedir, İsna Aşeriyedir, on iki imamı kabul edenlerdir, amelde mezhepleri Caferi olanlardır.) Şia'nın itikadi anlayışlarından yedisini inceleyelim.

1-Allah'a İman:

Allah'ın varlığını ispat konusunda kullanılan deliller ve izlenilen metotta Şia alimleri ile diğerleri arasında fark yoktur.² Tevhidin çeşitli dalları vardır: Bunlar, zatta tevhid, sıfatta tevhid, fiil ve eylemlerde tevhid ve ibadette tevhiddir.

Zatta tevhid: O'nun zatı ve benliğinin tek olması, eşi ve benzerinin olmamasıdır.

Sıfatta tevhid: İmamiyye, Mutezile gibi Allah'ın sıfatlarını özülle aynı görür. İlim, kudret, ezellik ve ebedilik sıfatlarının tamamı onun zatında bir aradadır ve bunlar onun eşsiz zatıyla tamamen aynı ve birdir.

Fiil ve eylemlerde tevhid: Evrende ortaya çıkan her şey, bütün hal harekât, davranış ve oluşumlar hep Yüce Allah'ın irade ve takdirinden kaynaklanmaktadır. İbadette tevhid:

İbadet sadece Allah için yapılır. O'nun yüce zatından başka mabut yoktur.³

Allah'ı ve Ehl-i Beyt'ten olan imamı tanımayan kişi, Allah'tan başkasını tanır ve ona ibadet eder.⁴

¹ Abdullah Ünalın, *İmamet Teorisinin Referanslarında Ehl-i Sünnet ve Şia'ya Göre Hadis*, 1. Baskı Eylül 2006, s.72; Cemal Sofuoğlu, Şia- İmamiyye'nin Hadis Anlayışı', *Milletler Arası Tarihte ve Günümüzde Şiilik Sempozyumu*, İstanbul 1993, s. 258-288.

² Avni İlhan, "Şiada Usulü'd-din", *Milletlerarası Tarihte ve Günümüzde Şiilik Sempozyumu*, s. 409.

³ Muhammed Rıza el-Muzaffer, *Şia İnançları*, çev. Abdülbâkî Gölpinarlı, İstanbul 1978, ss.28-29; Şeyh Saduk, *Risâletü'l-İtikâdâtü'l-İmâmiyye (Şii İmâmiyenin İnanç Esasları)*, çev. E.Ruhi Fiğlalı, Ankara 1978, ss.17-23; Nasır Mekarim Şirazi, *İnançlarımız*, çev. İsmail Bendiderya, İstanbul, 1997, s. 20-22; Abdülbaki Gölpinarlı, *Tarih Boyunca İslam Mezhepleri ve Şiilik*, İstanbul, 1979, s. 235-239.

⁴ Kuleyni, *Kafi*, c.I, Tahran 1389h, s.181.

2-Meleklerle iman:

Melekler ruhsal varlıklardır, günah işlemezler, yemezler, içmezler, yaşlanmazlar⁵. Gökte yedi sınıf melek vardır, hepsi de imamın günahsızlık sıfatı taşıdığına inanırlar.⁶ Zira imamlar, peygamberler gibi doğrudan vahiyolmasalar da, meleklerin seslerini işiten fakat kendilerini göremeyen kişilerdir.⁷ Şeyh Müfid de imamların meleklerin seslerini duyabilmesini caiz görmüş,⁸ ayrıca Allah'ın bir lütfu olarak, onun bildirmesiyle imamların bazı bilinmeyen durumlara muttalî olmasını mümkün görmüştür.⁹

3-Kitaplara iman

Caferî rivayet kaynaklarında Kur'an'ın tahrif edildiği yönünde de edilmediği yönünde de kayıtlara rastlıyoruz. Şia'nın Kuran'da tahrif olduğuna inandığına delil olabilecek örnekler:

İlk Şiî hadis yazarlardan biri ve İmamiye'nin en büyük olarak nitelendirdiği Kitabul-Erbaa'nın ilkini yazan Kuleynî (v.329/940), Kuran'da aslında on yedi bin ayet vardır rivayetine yer verir.¹⁰ Yine Kuleynî, Kur'an'ın Hz. Muhammed'e indiği şekliyle toplandığına inananları yalancılıkla suçlayan rivayetlere yer verir.¹¹ Böylece Kuleynî, Kuran'ın tahrif edildiğine dair aşırı iddialar gündeme getirmektedir.

Kuran'dan çıkartıldığını iddia ettikleri ayetlerin çoğunun imamet inancıyla ilgili olması da dikkat çekicidir. Rahmân, 55/13-vd. Sûresi'nde tekrar edilen ayetin tamamının şöyle olduğunu ileri sürerler: "Rabbinizin nimetlerinden hangisini yalanlıyorsunuz, nebîliği mi? yoksa vasîliği mi?"¹²

Kur'an'da noksan sûreler vardır. Sûretu'l-Velâye bunlardandır.¹³ Osman Kur'an-ı Kerim'den üç şeyi çıkardı: Emîru'l-Mü'minîn, Ali'nin ve Ehl-i Beyt'in menkıbelerini, Kureyş'in ve ilk üç halifenin kötülüğünü. Meselâ, "keşke Ebû Bekir'i dost edinmeseydim" ayeti Kur'an'dan çıkarılmıştır.¹⁴

Şia'nın Kuran'da tahrif olduğuna inanmadığı yönünde örnekler:

Şeyh Saduk (v.381/991), tahrif olayını aşağıdaki ifadeleriyle reddetmektedir: Şu anda Kur'an'da bulunmayan öyle çok vahiy inmiştir ki, eğer onlar Kur'an'da toplansaydı Kur'an'ın ayetlerinin toplam sayısı on yedi bin

⁵ Şeyh Saduk, a.g.e., s.106.

⁶ es-Safâ, *Basâiru'd-Derecât*, c.II, Bâb 6, İnan 1285.

⁷ Kuleynî, *Kâfi*, I, 248-249.

⁸ Müfid, *Evâilu'l-Makâlât*, 69-70

⁹ Müfid, *Evâilu'l-Makâlât*, 67.

¹⁰ Kuleynî, *el-Usûl min el-Kâfi*, c.II, Tahran 1388h, s.634.

¹¹ Kuleynî, , *el-Usûl min el-Kâfi*, c.I, s.228.

¹² Kuleynî, *el-Usûl min el-Kâfi (Kitâbu'l-Hucce)*, c.I Tahran 1381h, s.424.

¹³ en-Nûrî et-Tabersî, *Fasûlu'l-Hitâb fî İsbâti Tahrîfi Kitâbi Rabbi'l-Erbâb*, İnan 1298/1880, s.33.

¹⁴ el-Meclisî, Muhammed Bâkır, *Tezkiretü'l-Eimme*, Lahor bs, s.9.

olurdu. Buna rağmen Şeyh Saduk, Kur'an dışı vahiylerin Kur'an olmadığını halkın elindeki Kuran'ın eksiksiz olduğunu da ifade eder.¹⁵ Böylece Şeyh Saduk Kur'an hakkında daha ılımlı bir yaklaşım sergiler.

Şeyh Saduk ve Şeyh Müfid (413/1022-23) gibi Şiî âlimler tarafından reddedilen¹⁶ Kuran'ın tahrifi yönündeki iddialar, zaman içerisinde ortadan kalkmış ve Kur'an'ın değiştirilmediği görüşü çoğunluğun görüşü haline gelmiştir. Bu görüşün benimsenmesinde şüphesiz Şerif Murtazâ'nın (436/1044), payı büyüktür. Zira o, Kur'an'ın değiştirildiği, ona ekleme ve çıkarmalar yapıldığı iddiasını reddetmekle kalmamış, aynı zamanda buna inananları tekfir etmiştir.¹⁷

Yine Şiî bilginlerinden Zincânî, Kuran'ın tahrif edildiğini şu ifadeleriyle sert bir şekilde eleştirir: "Kuran'ın tahrif edilmediğinde, kendisine bir şey ilave yapılmadığında ve yine kendisinden bir şey çıkarılmadığında bütün İsnâ Aşeriyye İmâmiyye uleması icmâ etmişlerdir. Hatta onlara göre Kuran'ın orijinalliğini koruyor olduğunu kabul etmek zarûrîdir. Kim onlara tahrif, ziyade, noksan iddialarını nisbet ederse, o yalancı ve iftiracıdır. Bizim önümüzde duran okuduğumuz bu Kuran, Nebî'ye (s.a.v.) indirilmiş olan Kuran'ın kendisidir."¹⁸

Dikkat edilirse aşırı Şiî hadis ve tefsir kaynaklarında Kuran'dan bazı ayetler çıkartılarak tahrif edildiği yönünde nakiller vardır. İlimli Caferîler elimizdeki Kur'an'da tahrifin olmadığını bildirmektedirler. Bu gün de Şiî Caferî toplumlarında özellikle Şiî bilginler arasında Kur'an'ın tahrif edilmediği yönündeki inanç hâkimdir. Buna rağmen Kuran'ın gerçekten tahrif edildiğini sanan halk kesimiyle karşılaşmak mümkündür.¹⁹ Kur'an'ın tahrif edilmediği yönündeki sonraki dönem İmamiye alimlerinin ana kaynaklarıyla çelişen ifadeleri, bir tür ibadet telakki ettikleri takıyye ilkesine bağlı değilse İmâmiye adına sevindirici bir husustur.²⁰

¹⁵ Şeyh Saduk, *Risâletü'l-İtikâdâtü'l-İmâmiyye* (Şiî İmâmiyenin İnanç Esasları), çev. E.Ruhi Fırlı, Ankara 1978, ss.100-101.

¹⁶ Saduk, *Risâletü'l-İtikâdâtü'l-İmâmiyye* s.99; Müfid, *Evâilu'l-Makâlât*, s.80-81.

¹⁷ Arslan, Hulusi, *Kelâmî Açından Şia-Mutezile İlişkisi* (Şerif Murtazâ Örneği), Malatya 2007, s. 57-58; İbn Hacer, *Lisânu'l-Mizân*, V, 18; Safadî, *el-Vâfi bi'l-Vefeyât*, XI, 7; Zehebi, *Siyerü A'lâmü'n-Nübela*, XVII, 588.

¹⁸ ez- Zincânî, *Akâidu'l- İmâmiyyeti'l- İsnâ Aşeriyye* (Ana Hatlarıyla İmâmiyye Akidesi), çev. Murat Serdar, *Bilimname*, Kayseri 2005, c.VIII, sayı:2, s.138.

¹⁹ Kâşifu'l-Gıta, a.g.e., s.57; Hayreddin Karaman, "Ca'feriyye", *DİA*, İstanbul 1993, c.VII, s.7; Ethem Ruhi Fırlı, *Çağımızda İtikâdî İslâm Mezhepleri*, İstanbul 1986, s.166; Musa Kâzım Yılmaz, "Şia'nın Kur'an İlimleriyle İlgili Görüşleri", *Milletlerarası Tarihte ve Günümüzde Şiilik*, İstanbul 1993, s.188.

²⁰ Y.Şevki Yavuz, "İmamiyye'nin Usûlü'd-Din'e İlişkin Görüşlerinin Değerlendirilmesi", *Milletlerarası Tarihte ve Günümüzde Şiilik*, İstanbul 1993, s.670.

4-Peygamberlere iman

Peygamberlik Allah'ın verdiği kutsal bir görevdir. Peygamberler bu kutsal görevi aldıkları için günahlardan korunmuşlardır.²¹ İmamiye'ye göre peygamberler, doğumundan ölümüne kadar günahın büyüğünden küçüğünden kaçınırlar. İster bile bile olsun ister unutarak olsun hiçbir şekilde günah işlemezler.²² Peygamberler günahsızlık (ismet) sıfatına sahiptir. Şia'ya göre ismet, gücü yettiği halde hiçbir günah işletmeyen akıl kuvvetidir.²³ Peygamberlerin nübüvvetten önce günah işleyip de, sonra günahlarından tövbe ettiklerini söylemek doğru değildir; çünkü önceden suç işlemiş olan kimse insanları kendisine ve duyurduğu dine bağlayamaz. Eskiden suç işlemiş olanlar, işledikleri suçlara tövbe etmiş olsalar bile, bu kendileri için eksikliklerdir.²⁴ Şayet peygamberler yasakları çiğneyip, emirleri terk etselerdi, sözleri dinlenmez ve kendilerine itaat edilmezdi. Yine peygamberler günahlardan korunmuş olmasalardı, Allah'ın peygamber göndermesinin bir yararı olmazdı. Nitekim Kuran'da şöyle buyrulur: "Biz her peygamberi ancak, Allah'ın izniyle itaat olunması için gönderdik."²⁵ Demek ki ismet peygamberlere gerekli bir sıfattır.²⁶ Bazı hallerde, başkaları için mubah sayılan şeyler, peygamberler ve vaî imamlar için günah sayılmıştır. "Peygamber âsi oldu"²⁷ demenin manası budur. Peygamberler uyuyup da gece namazına kalkmadığında bu durum masiyet sayılmıştır. Peygamberler için kullanılan günah²⁸ gerçekten günah olmayıp, onların yüksek mevkilerine nispetle günah sayılan şeylerdir. Peygamberler ve günahsızlık sıfatı taşıyan imamlar, daima Rablerine yaklaşılmaya vesile ararlar,

²¹ Şeyh Saduk, *a.g.e.*, s.104; Kâşifu'l-Gitâ, *Caferî Mezhebi*, çev., Abdülbâki Gölpınarlı., İstanbul 1966, s.44vd.

²² Murteda, *Tenzîhu'l-Enbiyâ*, Nefes 1379/1960, s.3,5,9; Kadî Abdü'l-Cebbar, *Muğnî fi Ehbâbi't-Tevhîd*, Kahire, 1385/1965, c.XV, s.214; Zincânî, *Akaidü'l-İmâmiyeti'l-İsnâ Aşeriyye*, Beyrut 1973, s.40; Bu görüş Kuran'ın verileriyle uyumsuzdur. Çünkü Hz. Musa'nın kaza ile bir adam öldürmesi (Kasas, 28/15-16) gibi bazı peygamberlerin yanılarak veya istemeyerek de olsa, peygamberlikten önce hata ettikleri bildirilmektedir. Hz.Peygamberin Bedir esirlerine yaptığı fidiye karşılığında serbest bırakma uygulaması(Enfâl, 8/67-68) , Tebük seferine katılmamak için mazeretler uyduran münafıklara izin vermesi(Tevbe, 9/42-43), Yüce Allah tarafından doğru bulunmamış, işin doğrusu vahiy ile kendisine bildirilmiştir.Bkz. Muhittin Bağcı, *Ayet ve Hadislerde Peygamberlik ve Peygamberler*, s.143,145. Hurma ağaçlarını aşılama konusunda verdiği bilgilerin yanlış olduğu ortaya çıkınca Hz. Peygamber: "Sizler dünya işinizi benden daha iyi bilirsiniz" buyuruyor. Dolayısıyla Şia'nın yukarıdaki görüşü hadislerle de aykırıdır. Bkz. Müslim, *Fedâil*, Bab:38, hn.140-(2362), hn.141-(2363), IV/1836; ayrıca bkz.lbn Mâce, *Ruhûn*:16, Bab:15, hn.2471, II/825; Muttaki el-Hindî, *Kenzu'l-Ummal*, XI/464, hn.32176-32177.

²³ Zincânî, *a.g.e.*, s.40.

²⁴ Murteda, *a.g.e.*, ss.6-7..

²⁵ Nisâ, 4/64.

²⁶ Halisi, Muhammed b. Muhammed el-Mehdi el-Kazimi, *İhya's-Şeria fi Mezâhibi's-Şia*, Bağdad 1370h, ss.50-51.

²⁷ Taha, 20/121.

²⁸ Fetih, 48/2 ; Muhammed, 47/19.

O'nun rahmetini umarlar ve azabından korkarlar. Günah ve masiyet bundan dolayı onlara isnat edilmiştir²⁹

Zencani peygamberlerin ve on iki imamın masumiyeti konusunda şu ifadelere yer verir: “Biz, peygamberlerin hepsinin masum olduklarına inanırız. Aynı şekilde on iki imamın da (Aleyhim cemî'an et- tahiyyâtü ve'z- zekiyât) masum olduklarına inanırız. Bu konuda bir kısım Müslümanlar bizden farklı düşünürler. Onlar, imamlar şöyle dursun, peygamberler için bile ismet sıfatını gerekli görmezler. İsmet, büyük küçük tüm günahlardan, isyanlardan, hatadan ve unutmaktan korunmuş ve münezzeh olmaktır.”³⁰

5- Ahiret gününe iman

Ölümden kıyâmete kadar berzah gerçektir ve en sonra da kıyâmet gerçektir. Mizân, soru, hesap, sırat, şefaât, cennet, cehennem, hepsi gerçektir demelerine rağmen Ehl-i sünnet'e göre bazı farklı yorumlarda bulunurlar. İmamlarla peygamberler arasında vahiy unsurundan başka fark gözetmezler. Kabirde Rabbin kim, peygamberin kim diye sorulduğu gibi, imamın kim diye de sorulur, imamın Hz. Ali'dir diyenler kurtulur. Âhirette ümmetlerin hesaplarını imamlar ve vasiler görecekler. Nebî'nin ve imamların taraftarlarına günahları sorulmayacaktır.³¹ Mutezilenin kabul etmediği “şefaâtle cehennemden çıkma” hadisesini de İmamiye-herhalde vasilerin şefaât rolü sebebiyle kabul etmektedir.³² Dünyâda iken imâmlara itaat edenler Sırat'tan geçebilecekler. Kevser Havzı'nın suyunu Hz. Ali dağıtacaktır, dostlarına ikram edip düşmanlarını kovacaktır.³³

6-Kadere İman

Kul iradesinde hürdür.³⁴ Allah'ın kulun yaptığı iyiliğe karşılık mükâfât vermesi, kötülüğüne karşılık cezâ vermesi adaletin gereğidir.³⁵ Şia'da, beda, kadere iman konusu içinde sunulmaktadır³⁶. Bedâ terimi: Allah bir şeyi, belirli bir şekilde, özel bir vakitte ve mükellef olan bir kişiye önce emredip sonra da ondan nehyetmesidir.³⁷ Beda anlayışı Caferilerde Cafer Sadık'ın oğlu İsmail'in ölümüyle ortaya çıkmıştır. Anlatıldığına göre, Cafer Sadık önce oğlu İsmail'in imametinden söz etmiştir. Ancak onun daha kendi sağlığında ölmesi üzerine “Allah oğlum hakkında izhar ettiğini hiçbir şeyde izhar etmemiştir.” demesi, beda

²⁹ Halisi, Muhammed b. Muhammed el-Mehdi el-Kazîmi, *a.g.e.*, ss.51-52.

³⁰ ez- Zîncânî, *Âkâidu'l- İmâmiyyeti'l- İsnâ Aşeriyye* (Ana Hatlarıyla İmâmiyye Akidesi), çev. Murat Serdar, *Bilimname*, Kayseri 2005, c.VIII, sayı:2, s.137.

³¹ Şeyh Saduk, *a.g.e.*, ss.64, 80, 84-85.

³² Şeyh Saduk, *a.g.e.*, ss.64, 80, 84-85.

³³ Şeyh Saduk, *a.g.e.*, s.73, 80.

³⁴ Kâşîfu'l-Gıta, *Câferî Mezhebi*, çev. Abdalbaki Gölpinarlı, s.53.

³⁵ Şeyh Saduk, *a.g.e.*, s.28.

³⁶ Abdalbaki Gölpinarlı, *Tarih Boyunca İslam Mezhepleri ve Şiilik*, İstanbul 1987, s. 270.

³⁷ Câfer Sübhânî, *el-Bedâ fi'l-Kitâb ve's-Sünne*, Kum 1430, s. 35.

inanışının aslını teşkil etmiştir.³⁸ Yukardaki örnekte hem masum ilan edilen hem de masum olmadığı oğlu İsmail'in ölümüyle anlaşılan Cafer Sadık'ın masumiyetine zarar getirmemek için beda anlayışı kabul görmüştür.

Caferilikte kaza ve kader konuları üzerinde tartışma yasaklanmış, bunlar Allah'ın bir sırrı olarak kabul edilmiştir. Çünkü Hz. Ali, kendisine kader hakkında soru soran birine şu cevabı vermiştir: "O, derin bir denizdir; sakın içine dalma." Sonra adam O'na kader hakkında ikinci defa sormuş ve O da demiştir ki: "O, karanlık bir yoldur; sakın içine girme". Sonra adam üçüncü defa sormuş O da: "O, Allah'ın bir sırrıdır; sakın hakkında konuşma." demiştir.³⁹

7- İmamların Günahsızlık Sıfatı Taşıdığına İman

a-İmamların günahsızlığı

Şia'ya göre imâmete inanmak imanın şartlarından birisidir.⁴⁰ İmamların günahsızlık sıfatı taşıdığına inanmak farzdır.⁴¹ Şiî bilgin Zincânî'ye göre İmâmet, dinin asıllardan birisidir. İman, ancak imâmete inanmakla tamam olur. İmâmiyye, imâmetin de nübüvvet gibi, ancak Allah tarafından peygamberinin diliyle veya nass ile tayin edilmiş bir önceki imamın diliyle bildirilen bir nass ile olacağına inanır. İmama kendisinden sonra kimin imam olacağı nassla bildirilince, bu hususta imâmetin hükmü, nübüvvetin hükmü gibidir; aralarında bir fark yoktur.⁴² İmamlara itaat şarttır. Zira onlara itaat Allah'a itaat, isyan ise Allah'a isyan demektir.⁴³ İmamlar Allah'ın halifeleri ve O'na giden kapılardır.⁴⁴ İmam günahlardan korunmuş olmada ve ilminde peygamber gibidir. Doğumundan ölümüne kadar günahsızlık sıfatı taşımaları vaciptir. İmamiye, imamlarından herhangi birinin imâmetini inkâr eden kimsenin kâfir olduğu ve cehennemde ebediyen kalacağı hakkında görüş birliğine varmışlardır.

"إتفتت الإمامية على أن من أنكر إمامة أحد من الأئمة فهو كافر ضال مستحق للخلود في النار".⁴⁵

İmamların ilimleri derin ve köklüdür, insanların muhtaç oldukları her şeyi bilirler.⁴⁶ İmamı inkâr edenler, Allah'ı ve peygamberi inkâr etmiş sayılırlar.⁴⁷ Allah'ı, Peygamber'ini ve bütün imamlarla zamanın imamını tanımayan kimse

³⁸ E. R. Fiğlalı, *İmamiyye Şiası*, İstanbul, 1984, s. 223.

³⁹ E. Ruhi Fiğlalı, *İmamiyye Şiası*, s. 218; Şeyh Saduk, *Şii İmamiyyenin İnanç Esasları*, Çev. E. Ruhi Fiğlalı, Ankara, 1978, s. 33-34.

⁴⁰ Şeyh Saduk, *a.g.e.*, ss.104, 107,109-110.

⁴¹ Kirmani, *Maşabih fi İsbati'l-İmâmet*(*Thk.Mustafa Galip*, Beyrut 1969), ss.97-98.

⁴² ez- Zincânî, *Akâidu'l- İmâmiyyeti'l- İsnâ Aşeriyye* (Ana Hatlarıyla İmâmiyye Akidesi), çev. Murat Serdar, *Bilimname*, Kayseri 2005, c.VIII, sayı:2, s.139.141-142.

⁴³ Şeyh Saduk, *a.g.e.*, s.110; Kuleynî, *el-Usûl min el-Kâfi*, Tahran 1381, c.I, s.185, 206.

⁴⁴ Kuleynî, *a.g.e.*, Tahran 1381h, c.I, ss.191-193.

⁴⁵ Dr.Ali Ahmed es-Sâlûs, *Eseru'l-İmâmet fi'l-Fıkhi'l-Ca'ferî ve Usûlihî*, Katar 1402/1982, s.30.

⁴⁶ Kuleynî, *a.g.e.*, c.I, s.199.

⁴⁷ Kuleynî, *a.g.e.*, c.I, s.181, 372.

mümin olamaz.⁴⁸ İmamları sevmek iman, onlardan nefret etmek ise küfürdür, imamların emirleri Allah'ın emri, yasakları da Allah'ın yasaklarıdır. Namaz, oruç, hacc, zekat ve cihat gibi farzlar ancak imamla tamam olur.⁴⁹

Yeryüzü, gizli veyâ açık bir imamdan yoksun olamaz.⁵⁰ İmamlar ne zaman öleceklerini bilirler, esasen onların ölümleri irade ve ihtiyarlarına bağlıdır.⁵¹ Meleklerle ve peygamberlere verilen bütün ilimleri, olmuş ve olacak şeyleri, istedikleri her şeyi bilirler.⁵² Melekler imamlara haber getirirler.⁵³ Kur'an-ı Kerim'deki "âyât", "sadikûn", "ehlü'z-zikr", "ülü'l-elbâb", "râsîhûn", "sâbîkûn bi'l-hayrât", "ekvam", "ni'met" kelimeleriyle imamlar murad olunmuştur.⁵⁴

İmamiye, imameti peygamberliğin bir parçası ve devamı mahiyetinde görmektedir. Nitekim Şia'nın büyük âlimlerinden Ebû Câfer el-Kuleynî'ye (v.329/940) göre resul, nebi ve imam arasındaki fark şudur: "Resul, kendisine Cebrâil'in vahiy getirdiği, Cebrâil'i görüp sesini işiten kimsedir." Nebi, Cebrâil'in sesini işiten, gözüyle bazen görüp bazen görmeyen, fakat rüyasında görendir. İmâm ise meleğin kelâmını işiten, fakat onu ne gözüyle, ne de rüyasında görmeyendir.⁵⁵

Şia'ya göre imam, peygamberin yarısıdır. Peygamberin taşıdığı bütün vasıfları ve özellikleri taşır. Peygamberler için inen ayetler, aynen imamlar için de geçerlidir.⁵⁶

Peygamberlerin yerine geçen ve onların görevlerini üstlenen imamlar, tıpkı peygamberler gibi doğumlarından ölümlerine kadar küfürden, şirkten büyük ve küçük, nefret edilen ve edilmeyen her türlü günahlardan zellelerden hatalardan, unutmaktan ve yanılmaktan korunmuşlardır.⁵⁷ İmâmlar peygamberlerin vasileridir. Allah'ın emri ve peygamberin bildirmesiyle imamet makamına gelmişlerdir.⁵⁸

⁴⁸ Kuleynî, *a.g.e.*, c.I.,s.180

⁴⁹ Kuleynî, *a.g.e.*, c.I.,s.200.

⁵⁰ Şeyh Saduk, *a.g.e.*, ss.109-110.

⁵¹ Kuleynî, *a.g.e.*, c.I, s.258.

⁵² Kuleynî, *a.g.e.*, c.I.,ss.255-256, 258, 260.

⁵³ Kuleynî, *a.g.e.*, c.I, s.393.

⁵⁴ Kuleynî, *a.g.e.*, c.I, ss.207-208, 210, 202-214, 216-217; Hillî, *Elfeyn* (Tkd. Muhammed Mehdi, Necef 1389/1969), ss.0-100

⁵⁵ Kuleynî, *a.g.e.*, c.XII, s.176.

⁵⁶ Zincânî, *Akaidü'l-İmâmiyeti'l-İsnâ Aşeriyye*, s.73, Beyrut 1973; Murteda, *a.g.e.*, s.3; Halisi, Muhammed b. Muhammed el-Mehdi el-Kazimî, *a.g.e.*, ss.58-59.

⁵⁷ Zincânî, *a.g.e.*, s.41; Murteda, *a.g.e.*, s.2,3, 10; Halisi, Muhammed b. Muhammed el-Mehdi el-Kazimî, *a.g.e.*, s.52; Hillî, *Envâru'l-Melekût*, s.204, Tahran 1338; Masumuyetle ilgili olarak ileri sürdükleri Bakara, 2/124 ve diğer ayetler için bkz.Dr.Ali Ahmed es-Sâlûs, *a.g.e.*, ss.73-77.

⁵⁸ Zincânî, *a.g.e.*, Beyrut 1973, s.75; Murteda, *a.g.e.*, s.3.

Tıpkı peygamber gibi imamın da göğsü yarılmış, her türlü manevî kirlerden temizlenmiş, kalbine ilim ve hikmet doldurulmuştur. Böylece hata, sürçme ve yanılmalarından emin kılınmıştır.⁵⁹

Şiiler, imâmete inanmayı, namaz zekat, oruç, ve hacc mesâbesinde tutarlar. Hatta Kelime-i Şahadetin yerine beşinci şart olarak velayete inanmayı korlar. Meselâ Kuleynî el-Kâfi isimli eserinde, Ebû Câfer'in şöyle dediğini nakleder:

“İslâm beş şey üzerine kurulmuştur Bunlar: Namaz, zekât, oruç, hacc, ve velâyetidir. Şiilere göre bunların en önemlisi, Gadir Hum'da ilân edilen Ali'nin velâyetidir.”⁶⁰ Namaz, oruç, hacc, zekât ve cihat gibi farzlar ancak imamete inanmakla tamam olur.⁶¹

Caferilerde hem mali hem de bedeni bir ibadet olan haccın güç yetirildiği halde terk edilmesinin küfür derecesine varacağı kabul edilmektedir.⁶² Caferilerde hac kadar önemli olan bir diğer ibadet de imamların kabirlerine yapılan ziyaretlerdir.⁶³

b-İmamların Masum Olduğuna Dair İleri Sürdükleri Deliller

1-İmama ihtiyaç vardır, biz imama uymak zorundayız. Eğer imamlar günah işleseydi insanları da günah işlemeye sevk ederdi. Günahkar olana uyarak kulluk görevi yerine getirilemez. Peygamberin bütün özellikleri aynen imamda da bulunur. Peygamber günahsızlık sıfatı taşıdığına göre, imamın da günahsızlık sıfatı taşınması gerekir. İmamların günahsızlık sıfatı taşıdığı Kuran'da bir çok ayette belirtilmiştir: Nitekim, "Ey inananlar! Allah'a itaat edin, peygamberlere ve sizden buyruk sahibi olanlara itaat edin."⁶⁴ ayeti, imamlara itaatın şart olduğuna ve dolayısıyla günahsızlık sıfatı taşıdıklarına delildir.⁶⁵

2-Ahzâb, 33/71 âyetinin aşağıdaki şekilde nâzil olduğuna inanırlar: "Kim, Ali'nin ve ondan sonraki imamların velâlâyiti hakkında, Allah'a ve Resûlü'ne itaat ederse, şüphesiz büyük bir kurtuluşa ermiş olur".⁶⁶

Allah Teâlâ Hz. İbrâhim'e: "Seni insanlara imam yapacağım... demişti. O da soyumdan gelenleri de imam yap demiştir. Yüce Allah: Ahdim zâlimlere ermez

⁵⁹ Kuleynî, *a.g.e.*, c.I, ss.202-203.

⁶⁰ Kuleynî, *a.g.e.*, c.II, s.18, s.20.

⁶¹ Kuleynî, *a.g.e.*, c.I,s.200.

⁶² Ebu'l Kasım el-Huî, *Caferi Fıkhdında Hac Nasıl Yapılır?*, Çev. Hüseyin Yeşil, Ankara, 1990, s. 175.

⁶³ Ali Albayrak, *Caferilerde Dini ve Sosyal Hayat*, Doktora Tezi, Ankara 2006, s.77.

⁶⁴ Nisâ, 4/59

⁶⁵ Kuleynî, *a.g.e.*, c.I, s.200; Zincânî, *a.g.e.*, s.78; Murteda, *a.g.e.*, s.10, Necef 1379/1960; Hillî, *Elfeyn*, s.54, 63; Hillî, *Envâru'l-Melekût*, s.204; Kummî, Ebu'l-Hasan Ali b. İbrâhim, *Tefsîru'l-Kummî (tsh, S.Tayib el Musevî)*, Necef ts, c.I, s.141.

⁶⁶ Kuleynî, *a.g.e.*, c.I, s.414.

(onlar için söz veremem) buyurdu.”⁶⁷ Çünkü imam günahsızlık sıfatı taşıyanlar arasından seçilir. Zâlim kişi daha sonra tövbe etse bile imam olamaz⁶⁸ derler.

3- “Ey Peygamberin ev halkı! Şüphesiz Allah sizden kusuru (kiri) giderip sizi tertemiz yapmak ister.”⁶⁹ ayeti de imamların günahsızlığına delildir.⁷⁰

4-İmamların sözü dinde, peygamberlerin sözü gibi geçerli olduğundan imamlara günah câiz değildir.⁷¹

5-İmamlar peygamberler gibi meleklerden üstündür. Meleklerin günahsızlık sıfatı taşıdığı kutsal metinlerle bildirildiğine göre, imamların da günahsızlık sıfatı taşımaları gerekir.⁷²

6-Yüce Allah'ın peygamber göndermesinin amacı, onun getirdiği dinî hükümlere uymak olduğuna göre ve peygamberlerin getirdiği dinî hükümleri nakleden de imam olduğuna göre, imamin da günahlardan korunmuş olması gerekmektedir.⁷³

7-İmam kendisine zorunlu olarak uyulan kişi olduğu için günahsızlık sıfatı taşıması şarttır⁷⁴. Günah işleyecek olsa o takdirde kendisine uyulmaması gerekir ki bu batıldır.⁷⁵ Allah günahsızlık sıfatı taşıyan imam tayin etmeye kadirdir, günahsız imama da insanlığın ihtiyacı kesindir.⁷⁶

8-İmam farzları çiğneyen, kabahatleri işleyen birisi olsaydı, onun tayininin bir lütuf olması imkânsız olurdu. Bu da imamin günahsız olmasını gerektirir.⁷⁷

9-Biz hakka uymakla görevliyiz. Herkesin yaptığı hak olmayacağı için, insanın kendisine uyabileceği günahsızlık sıfatı taşıyan bir imamin bulunması gerekir.⁷⁸

10-İmam, peygamberin yerine halktan zekat ve vergi toplayacağına göre, adâletine güvenilir olması için günahsızlık sıfatı taşımalıdır.⁷⁹

⁶⁷ Bakara, 2/124.

⁶⁸ Kuleynî, a.g.e., c.I, s.200; Murteda, a.g.e., s.11; Hillî, *Envâru'l-Melekût*, s.206; Dr.Ali Ahmed es-Sâlûs, a.g.e., s.73.

⁶⁹ Ahzâb, 33/33

⁷⁰ Kuleynî, a.g.e. c.I, s.200; Murteda, a.g.e., s.11; Hillî, *Envâru'l-Melekût*, s.206; Muhammed Cevad Mağniyye, *eş-Şia ve't-Teşeyyu'*, Beyrut ts, s.38.

⁷¹ Kuleynî, a.g.e.,c.I, s.200; Murteda, a.g.e., s.11; Hillî, *Envâru'l-Melekût*, s.205.

⁷² Şeyh Saduk, a.g.e., s.104..

⁷³ Hillî *Elfeyn*, s.61.

⁷⁴ Hillî, *Elfeyn*, s.61..

⁷⁵ Hillî, *Elfeyn*, s.57.

⁷⁶ Hillî, *Elfeyn*, s.59.

⁷⁷ Hillî, *Elfeyn*, s.51.

⁷⁸ Kuleynî, a.g.e., c.I, s.200; Murteda, a.g.e., s.10; Hillî, *Envâru'l-Melekût*, s.204.

⁷⁹ Kirmani, a.g.e., s.97.

11-Din işleri imama bağlı olduğundan, kıldırıldığı namaza güvenilmesi ve halkın ibâdetinde şüphe içerisinde kalmaması için, imamın günahsız olması gerekir.⁸⁰

12-İmam, dinde, kendisine müracaat edilip soru sorulan ve alınan cevaplara göre amel olunan kişi olduğundan, hata etmesi halkın sapmasına sebep olur; dolayısıyla hatadan korunmuş olmalıdır.⁸¹

13-Dinî hükümler apaçık değildir. Akıl da tek başına bir şeyi idrak edemez. Tek başına akılla dinî hüküm ortaya koymak bâtıldır. Bu durumda dinî hükümleri bilecek günahsızlık sıfatı taşıyan bir imama ihtiyaç vardır.⁸²

14-Din kıyamete kadar gerekli olduğundan onun bir koruyucusu olması lazımdır. Bu koruyucu Kitap (Kur'an) olamaz. Çünkü Kitap bütün hükümleri ihtiva etmez, dolayısıyla dini koruyacak günahsızlık sıfatı taşıyan bir imama ihtiyaç vardır. Yine Kur'an'daki mücmel, müşterek ve müteşâbih ayetlerin mânasını bilebilmek için de günahsız imama ihtiyaç vardır.⁸³

15-Şia'ya göre, Allah katından hakkı getiren imamların sözleri, Allah'ın sözleri; emirleri, Allah'ın emirleri; taatları, Allah'ın teati ve günahları da Allah'ın günahı sayılacağından imamların günah işlemeleri imkânsızdır.⁸⁴

Yukarıdaki verilerden hareketle Şia'ya göre, imamların masum olduğuna inanmak itikadi ve dini bir zorunluluktur. Onlar, imamların sözleri, Allah'ın sözleri; emirleri, Allah'ın emirleridir diyorlar. Dikkatimizi çeken bir husus var: Bu sözlere rağmen masum kabul ettikleri imam felsefelerine uygun konuşursa kabul ediyorlar, değilse masum imamın sözünü hiç dikkate almıyorlar. Bunu bir örnekle açıklayalım:

Masum olarak kabul ettikleri Cafer es-Sâdık sahabeye sövenleri lanetlemiştir⁸⁵. Hz. Ebu Bekir de sahabe olduğuna göre, ona sövülmesi de laneti gerektirir. Şiî kaynaklarda yer alan, *“Keşke Ebû Bekir'i dost edinmeseydim”* ayeti Kur'an'dan çıkarılmıştır.⁸⁶ ifadesi Hz. Ebu Bekir'e hakaret değil midir? Sahabeye sövmek laneti gerektiriyorsa, Şia'nın bunu yapmaması gerekirdi. Dikkat edilirse

⁸⁰ Kırmani, *a.g.e.*, s.98.

⁸¹ Kırmani, *a.g.e.*, s.97.

⁸² Kuleynî, *a.g.e.*, c.I, s.200; Murteda, *a.g.e.*, s.11; Hillî, *Envâru'l-Melekût*, s.205; Hillî, *Elfeyn*, s.63, Necef 1389/1969.

⁸³ Kuleynî, *a.g.e.*, c.I, s.200; Murteda, *a.g.e.*, s.11; Hillî, *Envâru'l-Melekût*, s.205, Tahran 1338, *Elfeyn*, s.56, 63, Necef 1389/1969; Muhammed Cevad Mağniyye, *eş-Şia ve't-Teşeyyu'*, s.38.

⁸⁴ Şeyh Saduk, *a.g.e.*, ss.107-108; Feyd (Muhsin) Kaşanî, *K.eş-Şarfi fi Tefsiri'l-Kur'ân*, Tahran ts, c.II, s.353.

⁸⁵ Cafer es-Sadık, *Tefsîr*, Nafiz Paşa, vr.29b, 113a: Şia'nın bazı sahabeleri kötümelerine rağmen, onların mezhep imamı olarak kabul ettikleri Cafer es-Sâdık, ona izafe edilen tefsirinde yer yer, Hz. Peygamberin: “Ashabıma sövmeyiniz.” Ashabım yıldızlar gibidir, hangisine uyarısanız kurtuluşa erersiniz hadislerini zikrederek, sahabeye sövülmemesi ve kötülük yapılmaması gerektiğini söyler, hatta bunları yapanları lanetler.

⁸⁶ el-Meclisî, Muhammed Bâkır, *Tezkiretü'l-Eimme*, Lahor bs, s.9.

burada öne çıkan değer, masum imamın sözü değil, masum imam felsefesine destek veren sözlerdir. Masum imam felsefesine aykırı bir sözü kendi masum kabul ettikleri kişiler bile söylese hiç kıymet ifade etmemektedir.

c- Allah'ın Hz. Ali'yi Halife Seçtiği İddiası

Şia'nın anlayışına göre Hz. Ali'nin halife olması, Allah'ın Hz.Peygamber'e vahiy göndermesiyle belirlenmiştir. Mekke ile Medine arasındaki bir yer olan Gadir Hum denilen yerde, Hz. Peygamber Veda haccından dönerken konaklamış ve bu sırada inen: "Ey peygamber sana indirilene tebliğ et..." Mâide, 5/67 ayetini okumuş sonrada Cebrâil Allah'tan bana şu emri getirdi demiştir:

Ali benim kardeşim, vasim, halifem ve benden sonra imamdır. Ey halk Allah size onu velî ve imam tayin etti ve ona itaati farz kıldı. Allah mevlanız, Ali de imamanızdır. İmâmet kıyâmete kadar onun soyundan devam edecektir.⁸⁷

Bunun üzerine Hz. Peygamber Hz. Ali'nin elinden tutarak havaya kaldırmış ve "Ben kimin mevlası isem Ali de onun mevlasıdır"⁸⁸ demiştir.⁸⁹

Yine Şia'nın iddiasına göre, Hz. Ali'nin Gadir Hum'da imam tayin edilmesinden sonra, "Bugün dininizi sizin için kemale erdirdim."⁹⁰ ayeti iner.⁹¹

Şia'ya göre, halifenin Allah tarafından seçilmesi vaciptir. Allah, insanların iyiliğini istediği için, günahsızlık sıfatı taşıyan halifeyi kendisi seçer.⁹²

İmâmet, peygamberliğin devâmıdır. Peygamberlik Allah vergisi olduğu gibi, peygamberin yerine imam atanması da Allah vergisidir Bir kişinin imâmeti ya Allah'ın tayiniyle olur ya da önceki imamın sonraki imamı ilân etmesiyle olur. İmam seçim yoluyla atanamaz.⁹³

⁸⁷ Zincânî, *Akaidü'l-İmâmiyyetü'l-İsnâ Aşeriyye*, Beyrut 1973, s.90; Şia, Gadir Hum'da Hz.Ali Allah tarafından halife seçildi ve Mâide, 5/3.ayet Gadir Hum'da indi diyor. Hâlbuki bu ayet, Hz. Ali'nin hilâfeti ile ilgili değildir, çok daha önce Arafat'ta inmiştir ve üstelik Müslümanlardan değil kâfirlerden söz etmektedir. Ayrıca Şia'nın Hz Ali'nin hilâfeti konusunda ayet diye uydurdukları sözlerin Kuran'da geçmemesi iddialarının batıllığının başka cephesini oluşturmaktadır. Bkz. Elmalılı M.Hamdi Yazır, *Hak Dini Kur'an Dili*, İstanbul 1979, c.III, ss. 1567-1569; Mehmet Zeki Canan, *İslam Tarihi*, İstanbul 1977, c.I, s.403.

⁸⁸ Zincânî, *a.g.e.*, s. 90 vd. Ayrıca bu Hadis için bkz. Ahmed b.Hanbel, *Müsned*, c.IV, s.281, İst 1982. Hadisin tahriri için bkz. Asbehânî, *Tesbîtü'l-İmâmet Ve Tertîbü'l-Hilâfet* (tahkik İbrahim Ali İltihâmî) 4, hn.: 5, Beyrut 1986, s.5:

عن البراء بن عازب من كنت مولاه فعلي مولاه.

⁸⁹ Ayrıca Hz. Peygamberin hadiste sözünü ettiği "mevla" kelimesi Şia'nın iddia ettiği gibi imâmet anlamına değil sevilen dost anlamına kullanılmıştır. Çünkü mevlâ kelimesi birçok anlama gelmektedir bu anlamlardan bazıları şunlardır. Köle azad eden kişi; Azad edilen köle; Sevilen, dost, manevî yakınlık; İşleri onun olmadığı zaman geçici olarak idare eden kişi anlamındadır. İbn Ebi Şerif, *el-Müsâmerê*, İstanbul 1979, ss.259-260.

⁹⁰ Mâide, 5/3: *اليوم أكملت لكم دينكم.*

⁹¹ Ebû Ca'fer et-Tûsî, *Tefsîru't-Tıbyân*, , Ncef 1376/1957, c.III, s. 435.

⁹² Hillî, *ElJeyn*, s.51, 54, 63.

⁹³ Muhammed Rıza el-Muzaffer, *a.g.e.*, ss.50-51, İstanbul 1978.

Kısacası imâmete inanmak imânın şartlarından. İmamiye'ye göre Allah'ın emri üzerine Hz. Peygamber tarafından tayin edildiği söylenen imamların sayısı on ikidir. İnsanlar din ve dünya işlerinde onlara müracaatta mecburdur. Onların on ikincisi Beklenen Muhammed el-Mehdi b. el-Hasan(256-275/870-888) olup, hâlen sağdır ve kıyâmetin kopmasından önce zulümle dolmuş dünyayı adâletle doldurmak için gelecektir.⁹⁴ Şîî İmâmiyye'ye göre Muhammed el-Mehdi'nin geri dönmesi bir gerçektir ve buna inanmayan Şîî değildir.⁹⁵

İmâmiyye'ye göre, İmâmiyye'nin on ikinci imamı Muhammed el-Mehdi b. el-Hasan(256-275/870-888) genç yaşta Sâmerrâ'daki babasına ait evde yeraltı odasına (Serdeb) girmiş, oradan kayıplara karışarak bir daha geri dönmemiştir. O ölmemiştir, sadece duyular âleminden ayrılmıştır. Birgün muhakkak geri dönecek, Şia iktidarını sağlayacak, zulmün hâkim olduğu yeryüzünü adaletle dolduracaktır.⁹⁶ Küçük gaybed denilen yetmiş küsur yıllık dönemde o, dört sefir denilen kişilere zaman zaman görünmüş, onlara görevler vermiş, ülkeyi yönetim çıkarmazından kurtarmıştır. Dört kişiden sonra o büyük gaybet dönemine girmiş bir daha gözükmez olmuştur. Dört kişiden ilki ve en önemlisi Ebû 'Amr Osmân b. Saîd el-Umerî'dir. Daha sonra o, yerine oğlu Ebû Ca'fer Muhammed b. Osmân el-Umerî'nin tevki ile atandığını söylemiştir. Ardından Hüseyin b. Ruh son olarak da Ebu'l-Hasan Ali b. Muhammed esSemerrâî bu görevi üstlenmiştir.⁹⁷

Şîî-İmamiyye düşüncesinin dönüşüm ve değişim sürecine en önemli katkıyı sağlayan Şîî âlim Şerif Murtazâ'ya göre, imamın gaib olması, zahiren varlığından daha etkili olmuştur. Gaybetteki imamın, her an çıkıp geleceği ihtimali, Şii toplumun dağılması için psikolojik olarak büyük bir pozitif etki sağlamaktadır.⁹⁸

Gayb olan on ikinci imamın görevini onun emriyle müctehitler yürütür. On ikinci imamın görevini vekâleten yürüten müctehit inanma ve itaat bakımından aynı haklara sâhiptir.⁹⁹

⁹⁴ Muhammed Rıza el-Muzaffer, *a.g.e.*, s.62; Şeyh Saduk, *a.g.e.*, ss.111-112.

⁹⁵ Ethem Rûhi Fığlalı, İmâmiyye Şiası, s.222; Şeyh Saduk, *Risâletu'l-İ'tikadati'l-İmâmiyye* (Şîî-İmâmiyye'nin İnanc Esasları), çev. Ethem Ruhi Fığlalı, s.66, 70.

⁹⁶ Bekir Topaloğlu, *Dini Sohbetler*, s.120; Şeyh Saduk, *a.g.e.*, s.111-112; Ehl-i Sünnet prensiplerine göre, Mehdilikle ilgili hadisler senet yönünden kesin olmadığı için, Mehdiğin bir inanç esası olmasına yetmeyeceği ortadadır. Bkz. Doç. Dr. Avni İlhan, "Kütübü Sittedeki Hadislerle Göre Mehdiilik", *DEÜİFD*, İzmir 1992, sayı: 7, ss. 101-124.

⁹⁷ Tabersî, *İhticâc*, Meşhed 1981, s.478; Hillî, *Hulâsatu'l-Akvâl*, Beyrut 1417, s.251; İlginç olan bu vekillerin tevkiler ile atanmaları nedeniyle, göreve gelişlerine nas ile işaret edilmesidir (Bkz. Tabersî, *İhticâc*, 478; Meclisî, *Bihâru'l-Envâr*, Beyrut 1992, Ll, s.355; Tevki ile on ikinci imamın bizzat Sefirler'e yazdırmış olduğu çeşitli hususlarda direktifler kastedilmektedir. (Bkz. Kuleynî, *Kâfi*, I, 434-35; Hillî, *Hulâsatu'l-Akvâl*, 51; İlginç olan bu vekillerin tevkiler ile atanmaları nedeniyle, göreve gelişlerine nas ile işaret edilmesidir (Bkz. Tabersî, *İhticâc*, 478; Tabersî ilk gaybet süresini yetmiş dört yıl olarak vermektedir (Bkz. Tabersî, *İ'lâmu'l-Verâ*, 444; Meclisî, Ll, 365); Metin Bozan, *İmamiyye'nin İmamet Nazariyesi'nin Teşekkül Süreci, Doktora Tezi*, Ankara 2004, s.165.

⁹⁸ Niyazi Kahveci, "Şia-Mutezile Gaybet Tartışması", *AÜİFD*, Ankara 2005, c.XLVI, sayı:2, s.166.

⁹⁹ Ayetullah Humeynî, *İslâm Fıkhdında Devlet*, çev. H. Perviz Hatemî, İstanbul, 1979, s.150, 100, 61-62.

Humeyni'ye göre velâyet-i fakih, kayıp imam adına siyasi otoritenin adil bir fakih tarafından üstlenilmesi ve devlet başkanı olmasıdır. Humeyni bu tanımı pratikte uygulamış ve ilk vely fakih olmuştur. Velâyet-i fakih ile Şîi düşünce tarihinde son derece önemli iki kırılma da gerçekleşmiş oldu: Nasb yerine seçim, en faziletli olanın yerine daha az faziletli olanın imametinin caiz görülmesi. Oysa her İkisi de bin yılı aşkın süredir reddedile gelen ve Sünnîlere karşı tam Aksi savunulan temel konulardı¹⁰⁰.

Dikkat edilirse yanılmaz imam teorisinde bin yılı aşkın süredir doğru kabul edilen temel konular, uzun bir dönüşüm sürecinden sonra geçerliliğini kaybetmektedir. Kısaca masum imam teorisinin birtakım çıkar hesaplarının dışında dini bir temeli yoktur.

Sonuç

Şia, Peygamberlerin, doğumlarından ölümlerine kadar yanılarak ve unutarak da olsa büyük küçük hiçbir günah işlemediği görüşündedir. Bu görüş doğru değildir, Kur'an ve bazı sahih hadislerin verileriyle uyuşmamaktadır.

Şia'nın peygamberlerden insanlık unsurunu giderme gayreti içine girmeleri aslında sihirli ve kutsal güçle donatılmış günahsız imam kimliğine zemin hazırlamak içindir.

İmamların verdiği kararları hiç kimsenin değiştirme yetkisi yoktur. Onların sözleri kanun gücündedir. Çünkü onlar masumdur, Kısaca dünyada karar makamı ve kanun gücünde geçerli söz sahibi olanlar imamlardır. İmamların dünyada olduğu gibi ahirette de güçlülüğü devam etmektedir. Kabir sorgulamasında meleklerin imamın kim diye soru yönetmeleri, onların özel bir şefaet yetkisine sahip olmaları, imamları peygamberler derecesine taşımaktadır. İmamlara dünyevi ve uhrevi güç yüklemenin arka planında şu düşünceler olabilir:

a)Masum imama vekâlet ederek yönetimi elinde bulunduran kişilerin halk üzerinde manevi bir baskı kurması,

b)Bu baskı sayesinde imamet makamında olanlara karşı muhtemel ayaklanmaları önlemek.

Muhammed el-Mehdi b. el-Hasan'ın yaklaşık yetmiş küsur yıllık gaybeti döneminde, izlenen birtakım politikalar ülkeyi yönetim çıkmazından kurtardığı gibi, gaybetteki imamın, her an çıkıp geleceği inancı, Şii toplumun dağılmaması için psikolojik olarak büyük bir pozitif etki sağlayarak devlet yönetiminde oluşabilecek kaosun önüne geçmiştir.

¹⁰⁰ Ahmet İshak Demir, "İmamiyye Şi'asında İmamın Yetkilerinin Fakihlerce Devralınma Süreci", *e-Makâlât Mezhep Araştırmaları*, 2009, c. II, sayı: 1, s. 60, 63-64, 74.

Şia'da öncelikli olan, masum imam felsefesine zarar vermemektir. Masum imam felsefesine aykırı bir sözü kendi masum kabul ettikleri kişiler bile söylese hiç kıymet ifade etmemektedir. Beda anlayışı da masum imam nazariyesine zarar vermemek için üretilmiş bir savunma mekanizmasıdır.

Ehli Sünnetin kabul ettiği İslâm'ın 5, imanın 6 şartını değiştirmeseler bile bunlardan her birine imametle ilgili motifler ilave etmektedirler. Ayrıca masum imama inanmayı eklemektedirler. Tüm bunlar mezhebin bağlılarını masum imam otoritesine kitlemektedir.

Şia'nın ayetle halife seçilmesini Mâide, 5/3.ayetine dayandırması tarihi verilere ters düşmektedir.

Yine Şia'nın, "İslâm'ın şartları içerisinde en önemlisi, Gadir Hum'da ilân edilen Ali'nin velâyetidir" şeklindeki inançlarını da değerlendirecek olursak: Şia'ya göre, İmâmet hem İslâm'ın hem de imanın şartları arasında yer almaktadır. İmâmlar hem dünyada hem de âhirette dokunulamaz ve eleştirilemez bir otorite niteliğine büründürülmüştür. İmamlar, dünyâda, kabirde, Kevser Havzının başında, Sırat köprüsünde, hep üstün kişilikler sergilemektedir. Bu üstünlüğe hiçbir şartlarda zede getirilmek istenmeyişinin temelinde imamların otoritesinin ve tehakkümünün yontulmaması gayreti olabilir.

Ehl-i sünnete göre imamet (devlet başkanlığı), kesinlikle imanın ve İslâm'ın şartları arasında yer almaz. İslâm'da devlet başkanı, Allah'ın belirlemesi ile değil seçimle iş başına gelir. Devlet başkanlığı ilâhî bir makam olmadığından, devlet başkanının günahsızlık sıfatı taşıması veya ilâhî bir bilgiye sahip olması düşünülemez. Çünkü dini alanda günahlardan korunmuş olmak ve vahye dayalı özel bilgi edinmek yalnızca peygamberlere özgü bir vasıftır.

Kader konularıyla bağlantı kurarak açıkladıkları "bedâ" anlayışı tanrının fikir değiştirerek imamların düşebilecekleri çıkmazlara çözüm arayışının bir sonucu olabilir.

Ayrıca Hz. Peygamberin hadiste sözünü ettiği "mevla" kelimesi imâmet anlamına değil sevilen dost anlamına kullanılmıştır. Hadisteki mevla kelimesi manevî yakınlık ve sevilen dost anlamına kullanılmıştır. Resulullah mevlâ kelimesini devlet başkanı anlamına kullansaydı, sahabe hadislere hürmet gösterirlerdi, bu yüzden de sahabenin Hz. Ali hakkındaki rivayetlere karşı çıkmaları mümkün değildir. Bütün bunlar da gösteriyor ki Hz. Ali'nin hilâfeti hakkında ayet de yoktur hadis de yoktur. Bütün bu uydurmalar dokunulmaz ve eleştirilmez otoriteyi Hz. Ali'den başlayan bir zincirle kendi koltuklarına kadar dayandırmak isteyen bir düşüncenin hayâlî ürünü olabilir.

Şia'ya göre Kur'an insanların gidişatını belirlemiyor, bilakis insanlar imamet felsefesi doğrultusunda Kuran'ın gidişatını belirliyorlar. Böyle bir anlayış da Şiî'lerin siyasî ve eski inanışlarına bağlı olarak gelişmiş olabilir.

İmamiye Şia'sının beklenen Mehdi dedikleri Muhammed el-Mehdi b. el-Hasan'ın(256-275/870-888) bir gün geri dönerek Şiî iktidarı sağlayacağı, halifelik yapacağı, yeryüzünü adaletle dolduracağı yönündeki inançlar da sağlam temele dayanmamaktadır.

Kısaca, Şia'nın ileri sürdüğü Mehdi Fikri, bunun uzantısı olan masum imam fikri, vahye dayalı devlet başkanlığı fikri, Kur'an kökenli değildir. İmanın ve İslam'ın şartlarından her birine imametle ilgili motifler eklemelerini de imamet felsefesinin kutsallaştırılması ve bir takım çıkarlarda kullanılması isteğine bağlayabiliriz.

Masum imam teorisinde bin yılı aşkın süredir doğru kabul edilen temel konular, uzun bir dönüşüm sürecinden sonra geçerliliğini yitirebildiğine göre, bu teorinin birtakım çıkar hesaplarının dışında dini bir temeli yoktur.

KAYNAKÇA

- Abdurrazık, Ali, *İslâmiyet ve Hükümet* (çev. Ömer Rıza), İstanbul 1927.
- Ahmed b.Hanbel, *Müsned*, İst 1982.
- Akbulut, Ahmet, *Sahabe Devri Siyasi Hadiselerinin Kelâmî Problemlere Etkileri*, İstanbul 1992.
- Albayrak, Ali, *Caferilerde Dini ve Sosyal Hayat*, Doktora Tezi, Ankara 2006.
- Ayetullah Humeynî, *İslâm Fıkhdında Devlet*, çev. H. Perviz Hatemî, İstanbul 1979.
- Bağçeci, Muhittin, *Ayet ve Hadislerde Peygamberlik ve Peygamberler*, İstanbul 1977.
- Bağdadî, Ebû Abdillâh Muhammed b. Muhammed, *Evâilu'l-Makâlât (Ta'lik Zincânî)*, Tebriz 1363.
- Bozan, Metin, *İmamiyye'nin İmamet Nazariyesi'nin Teşekkül Süreci*, Doktora Tezi, Ankara 2004.
- Cafer es-Sadık, *Tefsîr*, Nafiz Paşa, vr.113a.
- Canan, Mehmet Zeki, *İslam Tarihi*, c.I, İstanbul 1977.
- Demir, Ahmet İshak, "İmamiyye Şi'ası'nda İmanın Yetkilerinin Fakihlerce Devralınma Süreci", *e-Makâlât Mezhep Araştırmaları*, c. II, sayı: 1, 2009.
- el-Muzaffer, Muhammed Rıza, *Şia İnançları*, çev. Abdülbâkî Gölpinarlı, İstanbul 1978.
- Fiğlalı, Ethem Ruhi, *Çağımızda İtikâdî İslâm Mezhepleri*, İstanbul 1986.
- Gölpinarlı, Abdülbaki, *Tarih Boyunca İslam Mezhepleri ve Şiilik*, İstanbul, 1979.
- Halisi, Muhammed b. Muhammed el-Mehdi el-Kazımî, *İhya ş-Şeria fi Mezâhibi'ş-Şia*, Bağdad 1370h.
- Hamidullah, Muhammed, *İlk İslâm Devleti*, İstanbul 1992.

Hillî, *Elfeyn*, Necef 1389/1969.

Hillî, *Envâru'l-Melekût*, Tahran 1338.

Hillî, İbn Mutahhar, Allâme Cemâluddin Hasan b. Yusuf (726/1325, *Hülâsatu'l-Akvâl*, Beyrut, 1417.

Hizmetli, Sabri, "İtikadî İslâm Mezhepleri", *AÜİFD*. XXVI, 663.

Huî, Ebu'l Kasım, *Caferî Fıkhdında Hac Nasıl Yapılır?*, Çev. Hüseyin Yeşil, Ankara, 1990.

Hûyi, *Akaidi İmâmiye*, (Yazılış tarihi 1327).

İbn Ebî Şerif, *el-Müsâmere*, İstanbul 1979.

İbn Esîr, *el-Kâmil fi't-Tarih* (Tashih Abdulvahhab en-Neccar), c.II, Mısır 1348/1929.

İbn Hişâm, *Sîret* (Neşredenler M. Seka, İ. Ebyari, A. Sulebi), c.IV, Mısır 1355/1936.

İbn Murtaza, Ahmed b. Yahya, *Tabakatu'l-Mu'tezile* (Tahkik S.D. Wilzer), Beyrut 1380/1961.

İbn Sa'd, *Tabakat* (Önsöz İhsan Abbas), c.1, Beyrut ts.

İlhan, Avni, "Kütübü Sittedeki Hadislere Göre Mehdilik", *DEÜİFD* Sayı: 7, İzmir 1992.

Kadı Abdu'l-Cebbar, *Muğnî fi Ebvâbi't-Tevhîd*, c.XV, Kahire, 1385/1965.

Kahveci Niyazi, "Şia-Mutezile Gaybet Tartışması", *AÜİFD*, c.XLVI, sayı:2, Ankara 2005.

Karaman, Hayreddin, "Ca'feriyye", *DİA*, VII/7, İstanbul 1993.

Kaşanî, Feyd (Muhsin), *K.eş-Şarfi fi Tefsiri'l-Kur'ân*, c.II, Tahran ts.

Kâşifu'l-Gitâ, *Caferî Mezhebi*, çev., Abdulbâki Gölpınarlı, İstanbul 1966.

Keskioğlu, Osman, *Fıkıh Tarihi ve İslâm Hukuku*, Ankara 1969

Keşşî, *Ricâl*, Kerbelâ-Irak ts.

Kirmanî, *Maşâbih fi İsbati'l-İmâme*(Thk.Mustafa Galip), s.97, Beyrut 1969.

Kuleynî, *el-Usûl min el-Kâfi*, c.I, Tahran 1381h.

Kummî *Tefsîr*,(Mukaddimetü'l-Kitâb), c.I, Necef 1386.

Kummî(v.307/919), Ebu'l-Hasan Ali b. İbrâhim, *Tefsîru'l-Kummî* (tsh., S.Tayib el Musevî), c.I-V, Necef ts.

Küleynî, Sikatü'l-İslam Ebu Ca'fer Muhammed b. Ya'kub er-Razî, *el-Usûl mine'l-Kâfi* (1-8), nşr Ali Ekber el-Gaffarî, Tahran, 1389.

Mağniyye, Muhammed Cevad, *eş-Şia ve't-Teşeyyu'*, Beyrut ts.

Meclisî, Muhammed Bâkır (1110/1697), *Bihâru'l-Envâr*, thk. Lecnetun min Ulemâ, Beyrut 1992.

Meclisî, Muhammed Bâkır (v.1110/1698), *Tezkiretü'l-Eimme*, Lahor bs.

Murteda, *Tenzîhu'l-Enbiyâ*, Necef 1379/1960.

Nevbahtî, *Fıraku's-Şia*, Necef 1379/1959.

Okandan, Recai G., *Umûmi Âmme Hukuku Dersleri*, İstanbul 1959.

Safâ, *Basâiru'd-Derecât*, c.II, Bâb 6, İnan 1285.

Sâlûs Ali Ahmed, *Eseru'l-İmâmet fi'l-Fıkhi'l-Ca'ferî ve Usûlihî*, Katar 1402/1982.

- Sofuoğlu Cemal, Şîa- İmamiyye'nin Hadis Anlayışı', *Milletler Arası Tarihte ve Günümüzde Şiilik Sempozyumu*, İstanbul 1993, s. 258-288.
- Sübhânî, Câfer, *el-Bedâ fi'l-Kitâb ve's-Sünne*, Kum 1430.
- Şeyh Saduk, Risâletü'l-İtikâdâtî'l-İmâmiyye (*Şii İmâmiyenin İnanç Esasları*), çev. E.Ruhi Fığlalı, Ankara 1978.
- Şirazi, Nasır Mekarim, *İnançlarımız*, Çev. İsmail Bendiderya, İstanbul, 1997.
- Tabersî, Ebû Ali el-Fadl b. Hasan (548/1153), *İ'lâmu'l-Verâ b. A'lâmu'l-Hudâ*, Beyrut 1985.
- Tabersî, Ebû Mansûr Ahmed b. Ali b. Ebî Tâlib (VI/XII asır), *el-İhticâc*, thk. Seyyid Muhammed Bâkir el-Mûsevî, Meşhed 1981.
- Tabersî, Nûrî, *Fasûlu'l-Hitâb fi İsbâti Tahrîfi Kitâbi Rabbi'l-Erbâb*, , İnan 1298/1880.
- Tûsî, Ebû Ca'fer, *Tefsîru't-Tıbyân*, c.III, Necef 1376/1957.
- Ünalın Abdullah, *İmamet Teorisinin Referanslarında Ehl-i Sünnet ve Şia'ya Göre Hadis*, 1. Baskı Eylül 2006.
- Yavuz Y. Şevki, "İmamiyye'nin Usûlü'd-Din'e İlişkin Görüşlerinin Değerlendirilmesi", *Milletlerarası tarihte ve Günümüzde Şiilik*, İstanbul 1993.
- Yazır, Elmalılı M.Hamdi, *Hak Dini Kur'an Dili*, İstanbul 1979.
- Yılmaz Musa Kâzım, "Şia'nın Kur'an İlimleriyle İlgili Görüşleri", *Milletlerarası tarihte ve Günümüzde Şiilik*, İstanbul 1993.
- Zincânî, *Akaidü'l-İmâmiyyeti'l-İsnâ Aşeriyye*, Beyrut 1973.
- Zincânî, Ayetullah el- Hâc Seyyid İbrahim el- Mûsevî en- Neceff Akaidü'l-İmâmiyyeti'l- İsnâ Aşeriyye (Ana Hatlarıyla İmâmiyye Akidesi), çev. Murat Serdar, *Bilimname*, c.VIII, sayı:2, Kayseri 2005.